

FISCALE VALLEN IN GEVAL VAN WERKLOOSHEID?

In 2019 vroegen de leden van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) en de Nationale Arbeidsraad (NAR) de fod Financiën om te onderzoeken wat de fiscale gevolgen zijn wanneer een pensioen, een ZIV-uitkering of een werkloosheidsuitkering gecombineerd wordt met een inkomen uit arbeid. Er waren immers situaties bekend waarin de cumulatie van een uitkering en een inkomen uit arbeid bruto weliswaar meer opbracht dan de uitkeringssituatie, maar wel leidde tot een netto-daling van het inkomen. Een dergelijke situatie geeft natuurlijk weinig prikkels om weer een activiteit op de arbeidsmarkt op te nemen. Een ander probleem dat werd vastgesteld was dat een verhoging van de bruto-uitkeringen in bepaalde gevallen (zo goed als) niet vertaald werd in een nettoverhoging of zelfs gepaard ging met een nettodaling van de uitkering.

De resultaten van de analyse werden recent gepubliceerd op de website van de CRB in de nota '[Fiscale gevolgen van cumulatie uitkering met inkomen uit arbeid](#)'. De nota toont aan dat de hervorming van de belastingvermindering voor pensioenen en ziekte- en invaliditeitsuitkeringen die in 2019 in het kader van de Jobsdeal plaatsvond, de bovenbeschreven fiscale vallen heeft weggewerkt voor de pensioenen en de ziekte- en invaliditeitsuitkeringen¹. De Jobsdeal liet de fiscale behandeling van de werkloosheidsuitkeringen echter ongemoeid. In dit artikel beschrijven we de fiscale gevolgen wanneer een werkloze (gedurende een deel van een kalenderjaar) actief wordt op de arbeidsmarkt.

Net als voor de pensioenen en de ZIV-uitkeringen wordt de belastingdruk op de werkloosheidsuitkering verlaagd door de toepassing van een belastingvermindering. Maar de manier waarop dit gebeurt is verschillend. De gewone belastingvermindering op werkloosheidsuitkeringen kan, onder bepaalde voorwaarden, worden aangevuld met een bijkomende belastingvermindering. Een voorwaarde voor de toekenning van deze bijkomende vermindering is echter dat het totale netto-inkomen gedurende een fiscaal jaar enkel uit werkloosheidsuitkeringen mag bestaan². Indien dit niet het geval is (bv. doordat er gedurende het fiscaal jaar ook nog inkomen uit arbeid is) **wordt de bijkomende vermindering niet verleend** en kan de belastingdruk dus substantieel stijgen.

Om de impact hiervan in kaart te brengen, analyseerde de fod Financiën de fiscale gevolgen wanneer een alleenstaande werkloze zonder gezinslast tijdens eenzelfde fiscaal jaar ook een periode bezoldigd werk verricht. Ze gebruikten hiervoor een model gebaseerd op jaarlijkse inkomens. Concreet werd een vergelijking gemaakt tussen de situatie van een jaar werkloosheid en de situatie waarin lonen en werkloosheidsuitkering gecumuleerd worden tijdens eenzelfde belastbare periode. Het gaat om opeenvolgende periodes van werk en werkloosheid. Het systeem van de hervatting van deeltijdwerk met een inkomensgarantie-uitkering kon in dit stadium niet worden gemodelleerd. Zowel voor het sociale als voor het fiscale luik werd enkel rekening gehouden met de standaardelementen³.

Er werden verschillende situaties bekeken. Zo werd de oefening gemaakt voor verschillende periodes van bezoldigde arbeid met een minimum van 1 en een maximum van 12 maanden. De simulaties

¹ Er dient wel opgemerkt dat in deze analyse enkel werd rekening gehouden met de fiscale effecten en niet met andere parameters die mogelijks een impact hebben op het netto-inkomen. In de nota wordt het voorbeeld gegeven van de RIZIV-bijdrage waarvoor geldt dat door de inhouding van deze bijdrage de uitkering niet onder een bepaald bedrag mag dalen. Deze regel kan zorgen voor een afroming van de inkomens net boven deze grens. Bijvoorbeeld, wanneer een gepensioneerde door de regularisatie van studiejaar of door langer te werken een iets hoger pensioen krijgt en daardoor net boven de grens komt, kan die verhoging grotendeels worden opgeslorpt door de RIZIV-bijdrage.

² Een ander aspect is dat de bijkomende vermindering in de praktijk enkel wordt toegepast voor fiscaal alleenstaanden aangezien in het geval van een gemeenschappelijke aanslag de inkomens van beide echtgenoten samen vergeleken worden met de inkomensgrens voor het toepassen van de bijkomende vermindering.

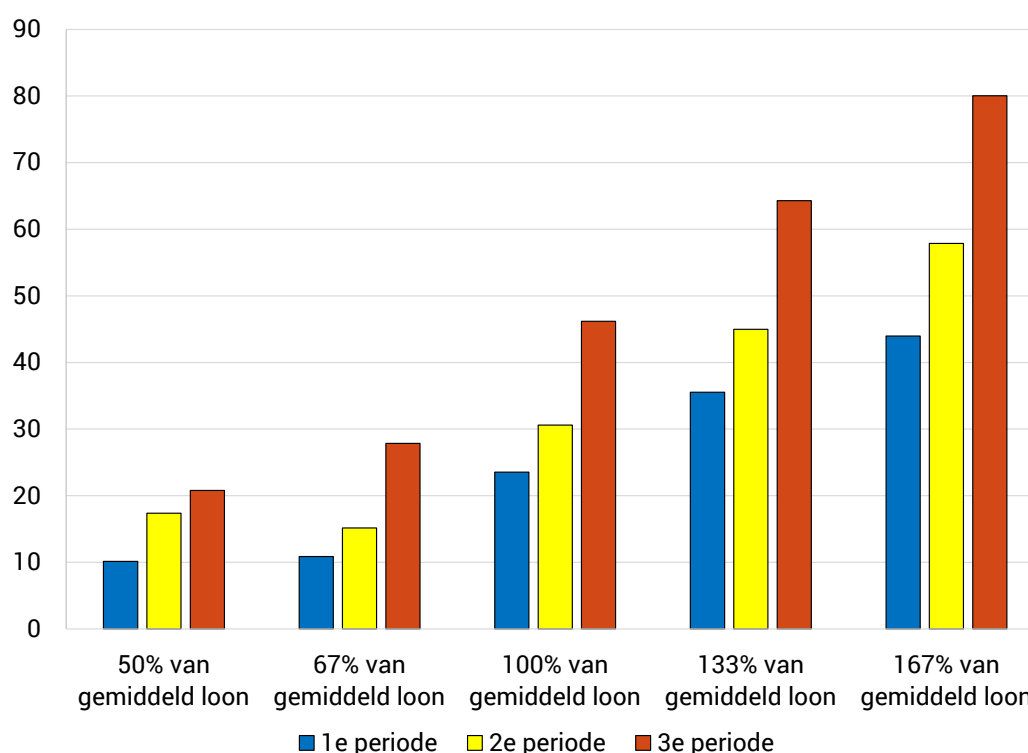
³ a/ Voor de sociale bijdragen op de lonen: het basistarief in de privésector en het sociale luik van de 'werkbonus'; b/ Voor de personenbelasting: de forfaitaire beroepskosten van de loontrekkers, het huwelijksquotiënt (afhankelijk van de gezinssituatie), de barematarieven, de belastingvrije sommen (afhankelijk van de gezinssituatie), de belastingverminderingen voor vervangingsinkomens, het fiscale luik van de werkbonus en de gemeentelijke opcentiemen; c/ de bijzondere socialezekerheidsbijdrage; d/ de kinderbijslag.

werden ook gedaan voor verschillende loonniveaus, gaande van 50% van gemiddeld OESO-loon tot 167 % van het gemiddeld OESO-loon⁴. Het beschouwde loonniveau werd gebruikt om de werkloosheidsuitkering te berekenen en correspondeert tevens met het brutoloon van de nieuwe job. Ten slotte werd rekening gehouden met de degressiviteit van de werkloosheid door de situatie te bekijken in de drie vergoedingsperiodes van de werkloosheidsuitkering⁵.

Voor elke situatie werd de Participation Tax Rate (PTR) en de Toename van het Beschikbaar Inkomen (TBI) berekend. De PTR is het percentage dat wegbelast wordt (personenbelasting én sociale bijdragen) van het extra bruto-inkomen dat verkregen wordt door (een deel van het jaar) te gaan werken ten opzichte van de situatie waarin het individu gedurende een jaar enkel een uitkering ontvangt⁶. De TBI is de procentuele toename van het netto-inkomen dat verkregen wordt door (een deel van het jaar) te gaan werken t.o.v. de situatie waarin het individu een jaar enkel een uitkering ontvangt.

Hieronder wordt gekeken naar de toename van het beschikbaar inkomen (TBI) wanneer een alleenstaande werkloze zonder gezinslast gedurende een kalenderjaar 3 maanden werkt (en dus de overige 9 maanden werkloos is) ten opzichte van de situatie waarin het individu een jaar lang enkel een werkloosheidsuitkering zou ontvangen.

Grafiek 1: Toename beschikbaar inkomen ingeval gedurende kalenderjaar 3 maanden wordt gewerkt.

⁴ Het gemiddeld OESO-loon bedroeg in 2019 48.935 euro. Het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI of 'nationaal minimumloon') bedroeg in 2019 1.594 euro bruto per maand (inclusief vakantiegeld en eindejaarspremie) of 19.128 euro per jaar.

⁵ Binnen de periodes zelf werd wel geen rekening gehouden met de degressiviteit. Zo werd voor de eerste periode verondersteld dat de werkloze gedurende gans het jaar de werkloosheidsuitkering krijgt die hij normaalgezien zou krijgen op 3 maanden. Er werd bovendien verondersteld dat de werkloze een professionele carrière heeft van minstens 17 jaar zodat de degressiviteit ook niet speelt in de tweede periode. In de derde periode valt de werkloze sowieso terug op een forfaitair bedrag.

⁶ Er dient wel opgemerkt dat de PTR die werd berekend door de fod Financiën verschilt van de PTR die doorgaans wordt berekend in de internationale literatuur, bv. door de OESO. In de nota wordt een vergelijking gemaakt tussen de twee concepten.

Opvallend is de relatief lage toename van het beschikbaar inkomen bij lage loonniveaus. Ook al versterken de sociale en fiscale werkbonus het financiële voordeel van werk voor de laagste lonen, de procentuele toename van het beschikbaar inkomen blijft laag. Dit geldt zeker in de eerste periode van de werkloosheid. In het algemeen geldt dat naarmate de werkloosheidsperiode langer duurt, en zeker in de derde periode wanneer de werkloze alleen nog recht heeft op de forfaitaire vergoeding, de toename van het beschikbaar inkomen ingeval van activiteit – en dus ook de financiële prikkel tot werken - stijgt.

Ook al is de toename van het beschikbaar inkomen in bepaalde gevallen relatief laag, in alle door de fod Financiën geanalyseerde gevallen zorgde de arbeidsactiviteit wel voor een toename van het inkomen na belasting. Echter, zoals hierboven al aangegeven werden enkel die situaties bekeken waarbij de werkloze gedurende een fiscaal jaar minimum 1 maand aan de slag is. De situatie waarbij iemand bv. toevallig eind december nieuw werk vindt en in een bepaald fiscaal jaar slechts een paar dagen heeft gewerkt, werd niet geanalyseerd. Ook werd verondersteld dat de werkloze aan het werk gaat tegen hetzelfde loon als het loon dat hij/zij verdiende voor hij werkloos werd. Indien dit loon lager is, treedt er mogelijk wel een probleem op. Dit kan zich bv. ook voordoen wanneer een werkloze kort een opleiding volgt en hiervoor een vergoeding ontvangt die als een vergoeding voor arbeidsprestaties wordt beschouwd.

Ten slotte wordt in de nota ook gekeken naar het netto-effect van een verhoging van de bruto werkloosheidsuitkering. De manier waarop de bijkomende belastingvermindering wordt berekend – bedrag in functie van de hoogte van de uitkering ten aanzien van een referentie-inkomen – zorgt ervoor dat als door de bruto-verhoging van de werkloosheidsuitkering deze net boven het referentie-inkomen komt te liggen, deze zo goed als volledig wordt afgeroomd. In een beperkt aantal gevallen kan de brutoverhoging van de uitkering zelfs zorgen voor een nettodaling, dit doordat de correctie voor de toepassing van de gemeentelijke opcentiemen (die in 2017 gebeurde in geval van de ZIV-uitkeringen en de pensioenen en andere vervangingsinkomsten⁷) nog niet gebeurde voor de werkloosheidsuitkeringen.

⁷ Wet van 22 oktober 2017 houdende diverse bepalingen (BS, 10/11/2017)